

Inleiding

Op de Israëlzondag wordt dit jaar (aan de hand van woorden van Jezus, Matth. 11:25-30) aandacht gevraagd voor het Joodse feest Simchat Thora. Het thema van de Israëlzondag is de vertaling hiervan: 'vreugde van de wet'. Op de website van het Centrum voor Israël-Studies (CIS) wordt dit thema geïntroduceerd: [Israëlzondag 2022, thema: Vreugde van de wet \(hetcis.nl\)](https://hetcis.nl/israeolzondag-2022-thema-vreugde-van-de-wet).

In de folder voor Israëlzondag staat het volgende geschreven: "Deze maand viert Israël 'Simchat Thora'. Letterlijk betekent dat 'vreugde van de wet'. Men viert dit aan het eind van het Loofhuttenfeest. De jaarlijkse cyclus van lezingen uit de Thora, de eerste vijf boeken van het Oude Testament, is dan afgelopen. Maar de Thora is nooit 'uit'. Daarom begint men op dezelfde sabbat direct weer met het lezen van het eerste gedeelte van Genesis. Dat gaat gepaard met een uitbundig feest, waarbij in de synagoge de liefde voor de Thora als Woord van God zichtbaar wordt. Men danst met Thora-rollen en neemt ze zelfs mee naar buiten om ook anderen in die vreugde te betrekken. Wie het meemaakt ziet de blijdschap in de gezichten en proeft de innige verbondenheid met de Bijbel. Ook kinderen dansen mee.

De manier waarop het feest gevierd wordt kan ons als christenen aan het denken zetten. Zouden wij ook dansen met de wet die God gegeven heeft, als richtingwijzer voor ons leven? Wellicht hebben wij aarzelingen om dat te doen, omdat Jezus de wet vervuld heeft. Daarmee komt de wet in een ander licht te staan. Maar daarmee wil Jezus de wet niet aan de kant zetten. Integendeel, Hij wil ons kracht geven om die wil van God metterdaad in de praktijk te brengen (lees bijvoorbeeld Mattheüs 5:17-19). Israël kan ons helpen om deze focus uit het onderwijs van Jezus niet uit het oog te verliezen. Hoe lief hebben wij de Bijbel, het Woord van God? Ben ik echt blij met zijn geboden voor mijn leven?"

Wie meer wil weten over Simchat Thora kan terecht bij een artikel dat ooit verscheen in *Vrede over Israël*, geschreven door C.J. van den Boogert (2002): [Simchat Tora - Vreugde van de Tora \(kerkenisrael.nl\)](https://www.vredeoverisrael.nl/2002/02/simchat-tora-vreugde-van-de-tora-kerkenisrael.nl).

Exegese

Het evangelie naar Mattheüs wordt wel eens het 'meest Joodse evangelie' genoemd. Het is bekend dat de evangelist zich vooral richt op Joodse lezers. Heeft hij zijn boek daarom een vijfvoudige structuur gegeven cf. de Thora, de vijf boeken van Mozes? Je leest namelijk vijf keer dat Jezus een toespraak afsluit en tot iets nieuws overgaat: Matth. 7:28, 11:1, 13:53, 19:1, 26:1. Zo gezien valt onze tekst, Matth. 11:25-30, binnen het derde deel van dit evangelie (Matth. 11:2-13:53).

In Matth. 11:2-6 stelt de gevangengenomen Johannes de Doper via zijn leerlingen de vraag aan Jezus of Hij de beloofde Messias is. Jezus' antwoord wijst naar profetieën uit Jes. 35:4-6 en 61:1. De Schriften gaan in vervulling door de werken van de Christus! Het kán niet anders; Hij is de Gezalfde van God! Vervolgens legt Jezus aan de mensen uit welke unieke positie Johannes de Doper heeft; hij is een groot profeet, 'de Elia die komen zou' (11:7-15). Maar veel mensen blijven afwijzend ten opzichte van de Messias, de Mensenzoon (11:16-19). Hoewel ze vele woorden van God hebben gehoord en wonderen van God hebben gezien, volharden ze in ongeloof. Daarom zal Gods oordeel over hun steden zwaarder zijn dan over Tyrus, Sidon en Sodom (11:20-24). Daarna volgt onze tekst - hieronder weergegeven in de HSV en NBV21.

Mattheüs 11, HSV:

25. In die tijd antwoordde Jezus en zei: Ik dank U, Vader, Heere van de hemel en van de aarde, dat U deze dingen voor wijzen en verstandigen verborgen hebt, en ze aan jonge kinderen hebt geopenbaard.

26. Ja, Vader, want zo was het Uw welbehagen.

27. Alle dingen zijn Mij overgegeven door Mijn Vader; en niemand kent de Zoon dan de Vader, en niemand kent de Vader dan de Zoon, en hij aan wie de Zoon het wil openbaren.

28. Kom naar Mij toe, allen die vermoeid en belast zijn, en Ik zal u rust geven.

29. *Neem Mijn juk op u, en leer van Mij dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart; en u zult rust vinden voor uw ziel;*

30. *want Mijn juk is zacht en Mijn last is licht.*

Mattheüs 11, NBV21:

25. *In die tijd zei Jezus ook: 'Ik loof U, Vader, Heer van hemel en aarde, omdat U deze dingen voor wijzen en verstandigen verborgen hebt gehouden, maar ze aan eenvoudige mensen hebt onthuld.*

26. *Ja, Vader, zo heeft het U behaagd.*

27. *Alles is Mij toevertrouwd door mijn Vader. Niemand kent de Zoon behalve de Vader, en niemand kent de Vader behalve de Zoon, en iedereen aan wie de Zoon het wil openbaren.*

28. *Kom allen bij Mij, jullie die vermoeid zijn en onder lasten gebukt gaan, Ik zal jullie rust geven.*

29. *Neem mijn juk op je en leer van Mij: Ik ben zachtmoedig en nederig van hart. Dan zullen jullie werkelijk rust vinden,*

30. *want mijn juk is zacht en mijn last is licht.'*

25-26. Opeens gaat Jezus over tot een lofprijzing. Hij prijst God, want Hij is dankbaar dat er ook mensen zijn die de Messias herkennen en geloven! Wat een wonder! Wat voor de 'wijzen van de wereld' wijsheid is, is dwaasheid voor God (1 Kor. 1:18vv.). Het behaagt God om zijn heilsplan aan eenvoudige mensen bekend te maken - mensen die vertrouwen als een kind (Matth. 18:2-3). De tegenstelling in dit vers is die van hoogmoed (eigenwijsheid, eigendunk) tegenover ootmoed (nederigheid, afhankelijkheid). De 'wijzen en verstandigen' denken zelf wel te weten hoe het zit met God, de Messias en Gods Koninkrijk. Maar wat wij mensen hoog aanslaan, is wat God doorgaans tegenstaat. Er zijn echter ook mensen die als eenvoudige kinderen bereid zijn Gods Messias en zijn heil te ontvangen.

De kinderen van Gods Koninkrijk worden 'getypeerd' in de zaligsprekingen, zoals de 'armen van geest' (Matth. 5:3). God maakt Zichzelf, zijn Messias, zijn heil en zijn Koninkrijk bekend aan mensen die Hem nederig zoeken en in eenvoud openstaan voor zijn plan (Jak. 4:6). Uiteraard staan deze verzen niet los van wat we lezen in het O.T.: het begin van de wijsheid is de 'vreze des HEREN' (Ps. 111:10, Spr. 9:10). Zonder eerbied en ontzag leren we de Messias niet kennen!

27. Jezus benadrukt hier de unieke relatie tussen God en zijn Messias, de Vader en zijn Zoon: 'one in mind, one in purpose, one in action'. God heeft alles in de handen van zijn Zoon gelegd (Matth. 28:18, Joh. 10:29-30). De manier waarop de Vader en de Zoon elkaar kennen, is uniek - goddelijk. Daar kan geen mens tussenkomen. Maar Gods Zoon kan de mens wel 'binnenlaten' in een persoonlijke relatie met God. Christus opent de weg naar de Vader - ja, Hij is Zelf de weg tot God (Joh. 14:6). In de verzen die volgen, legt Jezus uit hoe en waarom Hij deze 'brugfunctie' tot de Vader vervult.

28. Hier richt Jezus Zich (weer) direct tot de mensen. Hij nodigt zijn hoorders (en ons) uit om tot Hem te komen. Deze uitnodiging lijkt op de roep van een marktkoopman (cf. Jes. 55:1). Hij roept de mensen niet tot een lering, product of idee - maar tot Hem als persoon. Het is niets minder dan een uitnodiging om een relatie met Hem aan te gaan - Hem als Redder te leren kennen en Hem als Messias te volgen. Hij is immers degene die de Vader kent én doet kennen, en die alles van de Vader in handen heeft gekregen!

De Heer nodigt vermoeide mensen uit om bij Hem te komen. Bij de woorden 'vermoeid en belast' zou je de conclusie kunnen trekken: dat ben ik niet. Maar de teneur van wat Hij zegt, is niet: sommigen zijn het wel, anderen zijn het niet. Integendeel: alle mensen zijn van zichzelf 'vermoeid en belast'. De vraag is alleen of zij (wij) het ontdekken en erkennen!

Omdat er in vs.29 'rust voor jullie zielen' (HSV) staat, is hier vooral te denken aan geestelijke vermoeidheid en belasting. Natuurlijk kan geestelijke uitputting zich ook lichamelijk uiten, maar het gaat hier vooral over wat een mens geestelijk neerdrukt: zonden, zorgen, ziekten, zwakten, enz. In dat rijtje passen ook vragen, twijfels, tranen en angsten. Gods Messias wil mensen daarvan bevrijden. Het is niet zijn bedoeling dat wij 'gebukt en bedrukt' door het leven (blijven) gaan. Hij is naar de wereld gekomen om Zich te ontfermen over 'schapen zonder herder' - mensen die uitgeput en afgemat zijn (Matth. 9:35-36).

Zowel in vs.28 als in vs.29 wordt over 'rust' gesproken. Het moge duidelijk zijn dat deze rust meer is dan een pauze of een verpozing. Het is een blijvend rust die alleen bestaat in en door de verbinding met de Messias. Alleen Hij kan die rust geven. Hij is de Rustgever - de Vredebrenger. Hier klinkt het oudtestamentische 'shalom' mee (Num. 6:26). Het gaat niet alleen om de afwezigheid van onrust, maar meer nog om de aanwezigheid van de goddelijke rust die de Gezalfde namens de Vader geeft door de Heilige Geest. Het is een rust die de diepste laag van ons menszijn bereikt: de ziel.

29. In dit vers wordt duidelijk dat er nóg een oorzaak is voor de onrust waarmee mensen door het leven gaan; zij dragen een juk dat hen zwaar valt; zij dragen een last die hen neerdrukt. Daarom nodigt de Messias hen uit om zijn juk daarvoor in de plaats op te nemen. Wat bedoelt Hij hiermee? Vroeger is vaak verondersteld dat het juk van Gods Zoon tegenover het 'juk van de wet' staat. Met andere woorden: Jezus tegenover Mozes, evangelie tegenover wet, genade tegenover werken, vrijheid tegenover slavernij. In dat geval komt de Thora er slecht vanaf!

We horen Jezus echter nergens zeggen dat de Thora slecht voor ons mensen is. Hij zegt juist in de Bergrede dat Hij gekomen is om al Gods geboden te vervullen en niet één daarvan af te schaffen (Matth. 5:17vv.). En de rest van het N.T.? Paulus zegt: 'Kortom, de wet zelf is heilig en de geboden zijn heilig, rechtvaardig en goed' (Rom. 7:12), en: 'Wij daarentegen weten dat de wet goed is als hij op de juiste wijze gebruikt wordt' (1 Tim. 1:8). En Johannes zegt: 'Want God liefhebben houdt in dat we ons aan zijn geboden houden. Zijn geboden zijn geen zware last' (1 Joh. 5:3). Oftewel: het mag en kan een vreugde zijn om Gods wet te doen! Hoe zou bv. Ps. 19 of Ps. 119 anders zo positief over de Thora kunnen spreken? Christenen kunnen veel van Joden leren als het gaat om 'vreugde van de wet'. Gods wet is geweldig!

In Jer. 6:16 wordt duidelijk dat het gaan van Gods wegen en het volgen van Gods geboden rust voor de ziel geeft. In het apocriefe boek Sirach kom je iets soortgelijks tegen; daar zegt de schrijver dat hij rust vond onder het juk van de wijsheid (Sir. 51:22-29). Dat Jezus in Matth. 11:29-30 de Thora als een vreugdevolle zaak afwijst, is zeer onwaarschijnlijk! Hij heeft Zelf altijd vol vreugde Gods wet gedaan én geleerd.

In Jes. 28:12 zegt God dat de leiders van het volk niet openstaan voor de rust die Hij geeft. Zij zijn druk bezig met hun zelfbedachte wegen en zelfgemaakte wetten, maar negeren Gods stem. Dat fenomeen zien we ook terug bij Mattheüs (e.a.). Het zijn vooral de Farizeeën en de wetgeleerden die de mensen een zwaar juk opleggen. Dat komt niet omdat Gods wet(ten) slecht is (zijn), maar omdat zij ermee aan de haal gaan (Matth. 15:1-20, 23:4vv.).

Omdat Jezus zegt dat elke 'tittel of jota' van de wet van kracht blijft, en omdat Hij Zelf steeds op de Schriften teruggrijpt (Matth. 4:1-11, 'Er staat geschreven...'), staat Jezus' uitnodiging vooral tegenover de mondelinge traditie zoals de Farizeeën en wetgeleerden die uitdroegen. David L. Turner zegt: 'Jesus did not endorse the oral traditions of the Pharisees, which could obscure the weightier matters of the law (cf. Matth. 15:3-20, 23:16-24)'. In het gedeelte dat volgt, Matth. 12:1-14, wordt twee keer duidelijk dat Jezus' uitleg en toepassing van Gods wet botst met die van hen: korenaren plukken op sabbat en genezen op sabbat. Het is wel degelijk toegestaan om met de hand aren te plukken (Deut. 23:25), en het is een goddelijke opdracht om barmhartig te zijn voor mensen in nood (Hos. 6:6). De Farizeeën en wetgeleerden gaven echter via hun mondelinge traditie een veel strengere interpretatie van wat er wel/niet op de sabbat was toegestaan. Zij maakten het leven naar de 613 geboden en verboden van de Thora niet tot een vreugde, maar tot een kwelling voor de mensen. Zo werd het leven naar de wet een 'hard juk' en een 'zware last'. R.T. France zegt: '...here we should understand the heavy burdens in the light of Matth. 23:4 as the unreasonable demands of the scribes with their excessive concern to regulate people's behavior'; cf. Acts 15:10, where the "yoke" is an unreasonable legal demand'.

Een 'juk' is op zich niet negatief in de Bijbel (behalve als beeld van verdrukking door Israëls vijanden). In Jer. 2:20 en 5:5 wordt positief over een juk gesproken; het negatieve is daar juist dat Gods volk het juk verbroken heeft. Of denk aan Klaagl. 3:27: 'Goed is het voor een man, als een juk draagt in zijn jeugd' (HSV). Wie iemands juk op zich neemt, erkent het gezag van diegene en ziet zichzelf als volger – leerling (of als eigendom, want een dier draagt het juk van zijn meester). Het gaat bij dit 'juk' over

onderwijzing, navolging en verbinding! Dit juk van Jezus is geen afwijzing van het 'juk van de wet' – maar wél van een omgang met de wet die losstaat van zijn persoon en zijn heilswerk! Niet de Thora of de vreugde daarover wordt afgewezen, maar de omgang met de Thora zonder Jezus de Messias!

M.C. Mulder schrijft in een artikel: 'Het verschil ligt niet in het tegenover van wet tegenover vrijheid, maar in de vraag waar het leven uit de onderwijzing begint. Waar begint de verbinding met God? Uiteindelijk is het grote verschil te vinden bij Degene die hier spreekt: bij Jezus Zelf, de Messias van Israël. Jezus roept hier op om tot Hem te komen en Hem te volgen. In het luisteren naar de wil van God gaat het er om achter Hem aan te gaan. Dat maakt het leven met het juk van de Thora anders, omdat Hij Zelf nabij is in dat juk van zijn Koninkrijk'.

Gods Messias is niet gekomen om mensen te knechten, maar om Zelf de Knecht van de HEER te zijn. Hij bindt ons niet in slavernij, maar geeft ons vrijheid, vrede en vreugde door zijn Heilige Geest. Zijn eigenschappen zijn zachtmoedigheid en nederigheid (Zach. 9:9, Matth. 21:5); Christos is 'chrèstos', Niemand kan ons leren hoe goed het leven in Gods Koninkrijk is zoals Hij dat kan. Niemand kan ons binnenbrengen in Gods vreugde en vrede zoals Hij dat kan. Hij geeft échte rust: ware vreugde, diepe vrede. Dat sluit Gods geboden niet, maar in! Met andere woorden: ook voor christenen is er een 'vreugde van de wet'.

30. In dit laatste vers legt Jezus uit dat het juk van de wet in relatie met Hem niet hard is, maar zacht – en dat de last van Gods geboden niet zwaar is, maar licht. Zonder Hem wordt het een harde zaak en een zware weg. Maar met Hem en achter Hem aan wordt het navolging – discipelschap waarin het verlangen groeit om Gods geboden te volbrengen. Verbonden met Gods Messias is er vreugde in het volbrengen van Gods geboden – uit zijn kracht, onder zijn leiding en door zijn genade. Juist door Gods Zoon leren wij wat de 'vreugde van de wet' is!

Preeklijnen

Hieronder volgt een mogelijke (!) opzet voor de preek. Natuurlijk kunnen er ook andere keuzes gemaakt worden.

1. Het verdient aanbeveling om de preek te beginnen met Simchat Thora, 'vreugde van de wet'. Wat is dit voor feest en hoe wordt dit feest door het Joodse volk gevierd? Daarbij kan de vraag gesteld worden of wij van Gods wet houden. Want, 'wie Gods wet wil houden, moet eerst van Gods wet houden'! Kijk eens naar Ps. 19 en Ps. 119.
2. Vervolgens lijkt het goed om de context van de tekst te laten spreken. Het gaat hier over de vraag: wie is Jezus? Het antwoord is duidelijk: Hij is de Messias, Mensenzoon en Gods Zoon! De Vader heeft alles in zijn handen gelegd.
3. Daarna vraagt de tekst zelf om uitleg van diverse aspecten:
 - a. Komen tot Hem; Hij nodigt ons uit tot een persoonlijke relatie en tot navolging; zijn wij die relatie met Hem al (bewust) aangegaan?
 - b. Vermoeid en belast zijn; dat zijn wij allemaal - niemand uitgezonderd, omdat...
 - c. Hij geeft ons rust die geen enkel ander mens (of ding) ons kan geven; de vrede en vreugde van zijn Heilige Geest (Gal. 5:22) gaan ons verstand te boven (Fil. 4:4-9).
 - d. Zijn juk opnemen; Hem volgen en door Hem onderwezen (willen) worden; zijn juk is zacht en zijn last is licht.
 - e. Hoe is Jezus? Hij is 'zachtmoedig en nederig van hart'; hier mag alle nadruk vallen op zijn trouw, liefde en genade; Mohammed of Boeddha zijn echt anders dan Jezus; zelfs als wij falen en in zonde vallen, is Hij er om ons op te vangen.

4. In het kader van 'vreugde van de wet' is het goed verder uit te leggen waarom Jezus dit zó zegt; Hij schuift Gods wet hier niet aan de kant; er is juist alle reden tot 'Simchat Thora', want Gods wet is goed; wij mogen van het Joodse volk leren dat Gods wet 'gevierd' mag worden; maar als wij de wet gebruiken als 'verdiensmodel' of als 'plichtenreligie' zonder Jezus, dán wordt de wet een hard juk en een zware last!
5. Ten slotte kan de preek worden afgesloten met de uitnodiging van de Redder die al onze schuld gedragen heeft en heel Gods wet volbracht heeft (Joh. 19:30); Hij nodigt ons uit om bij Hem rust te zoeken en te vinden. Denk bv. aan een bekende uitspraak van kerkvader Augustinus: **'Want zo hebt U ons geschapen, gericht op U, en ons hart kent geen rust tot het rust vindt in U'**. [quia fecisti nos ad te et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.] Alleen zo zal de 'vreugde van de wet' een goede plek krijgen in ons leven!

Liturgie

Hieronder staan enkele liedsuggesties voor de liturgie – gekozen uit verschillende bundels:

Ps. 1 (keuze) OB; NB; DNP
 Ps. 19:4-7 OB; 19:3-6 NB; 19:3-5 DNP
 Ps. 25:2,4 OB; NB; DNP
 Ps. 119 (keuze) OB; NB; DNP
 LvdK (1970): Gz. 7:1,4; Gz. 20:1,2,7; Gz. 473:1,2,3,4,5,10
 Schriftberijming 1:1-3
 Opwekking 51, 59, 126, 244, 281, 412, 520, 710

Als schriftlezing kan het gedeelte Matth. 11:25-30 evt. worden uitgebreid door Matth. 12:1-8 eraan toe te voegen. Ps. 1:1-6, Ps. 19:8-15 of een perikoop uit Ps. 119 is een goede optie als oudtestamentische lezing. Deut. 6:1-9 met het 'Sjema Jisrael' is ook goed in te passen.

Literatuur

Naast Nestle-Aland, *Novum Testamentum Graece*, de op de NBV gebaseerde *Studiebijbel in perspectief* (Uitgeverij Jongbloed, Heerenveen 2009) en de *HSV-Studiebijbel* (Royal Jongbloed, Heerenveen 2014) heb ik de hieronder genoemde literatuur gebruikt:

- Henk Bakker, *Jezus. Reconstructie en revisie*, KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht 2020
- Ds. G. van den Brink, *Matteüs II*, Buijten & Schipperheijn, Amsterdam 1994
- Dr. Jakob van Bruggen, *Matteüs. Het evangelie voor Israël (CNT)*, Uitgeverij Kok, Kampen 1994
- R.T. France, *The Gospel of Matthew (TNICOTNT)*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids 2007
- Rob van Houwelingen & Reinier Sonneveld (red.), *Ongemakkelijke teksten van Jezus*, Buijten & Schipperheijn Motief, Amsterdam 2012, blz. 67-72
- M.C. Mulder, *Simchat Thora, blij zijn met een juk?* Gepubliceerd in: A. Baars & G.C. den Hertog (red.), *Verheugd in God. Theologische opstellen over Bijbel en vreugde, vroeger en nu*, Apeldoornse Studies 61, TUA, Apeldoorn 2013, blz. 31-48
- Dr. J.T. Nielsen, *Het evangelie naar Mattheüs I (PNT)*, Uitgeverij G.F. Callenbach N.V., Nijkerk 1971
- *The Jewish Annotated New Testament. Second Edition*, Oxford University Press, New York 2011
- David L. Turner, *Matthew (BECOTNT)*, Baker Academic, Grand Rapids 2008

Lieuwejan van Dalen, Hoogeveen, zomer 2022